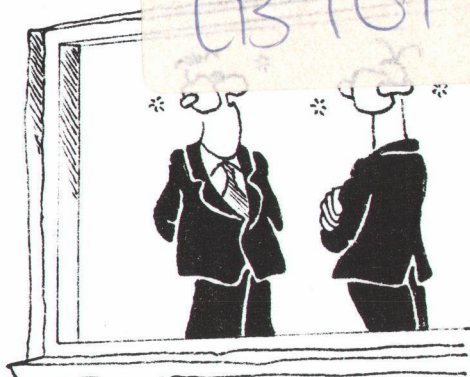
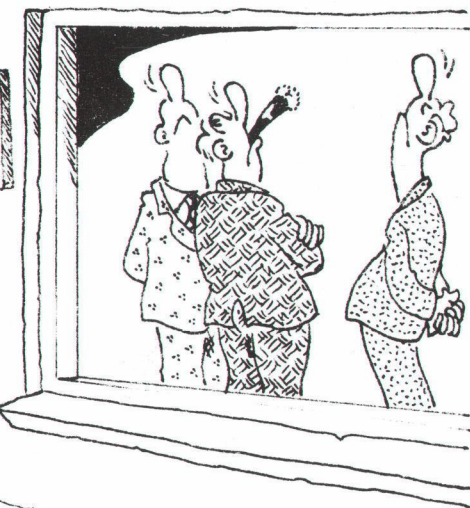

Stands-organisaties

tap... tap...

Overheid

LB 181

EEN BAAN ERBIJ

arbeid naast het bedrijf in de agrarische sector

LB 181

Brochure n.a.v. onderzoeksrapport nr. 29: "Arbeid naast het bedrijf in de agrarische sector"; september 1988.

Tekst en vormgeving: Peter Vrieler en Ans Hobbelink
Illustraties : Henk Groeneveld
Druk : Ernsting, Wageningen

AGRARISCHE JONGEREN NOORD- EN ZUID-HOLLAND

Het AJK: Agrarische Jongeren Kontakt is een overlegorgaan van agrarische jongeren. De jongeren van LTB, CPJ en HMvL werken hierin samen. Belangenbehartiging op provinciaal niveau is de belangrijkste doelstelling van het Noordhollands en het Zuidhollands AJK. LTB-jongeren: Dreef 22, 2012 HS Haarlem; tel. 023-319262. HMvL-jongeren: postbus 108, 2280 AC Rijswijk; tel. 070-985503.

WETENSCHAPSWINKEL LANDBOUWUNIVERSITEIT

De Wetenschapswinkel neemt vragen van minder draagkrachtige groepen of organisaties uit de agrarische sektor in bemiddeling. Speciale aandacht krijgt de situatie van vrouwen. Zonodig laat de Wetenschapswinkel ten behoeve van deze vragen onderzoek verrichten. De Wetenschapswinkel zorgt voor organisatie en begeleiding van het onderzoek. IMGO-landbouw is opgenomen in de Wetenschapswinkel.

Postbus 101, 6700 AC Wageningen; tel. 08370-83908/84661.

VAKGROEP ALGEMENE AGRARISCHE ECONOMIE

De Vakgroep Algemene Agrarische Economie vormt een onderdeel van de Landbouwuniversiteit Wageningen en houdt zich bezig met onderwijs en onderzoek op het terrein van de algemene agrarische economie.

Hollandse Weg 1, 6706 KN Wageningen; tel. 08370-84049.

INHOUD

- 1 Een baan erbij
- 2 Even wat gegevens
- 3 Nevenberoepers: ze zeggen ...
- 4 Nevenberoepers worden gediscrimineerd
- 5 Wat er gebeuren moet
- 6 Meer informatie

W 40566g

VOORWOORD

Er komen steeds meer nevenberoepsbedrijven in de land- en tuinbouw. Nog even en op de helft van alle bedrijven moet naast het bedrijf worden bijverdiend. Hoogste tijd dus om er eens van dichtbij naar te kijken. Wat zijn het voor bedrijven? Wat is er voor bijzonders aan? De agrarische jongeren van Noord- en Zuid-Holland hebben hier onderzoek naar laten doen. Daarvan is een rapport gemaakt, dat je op bestelling kunt krijgen.

Deze brochure is gebaseerd op de uitkomsten van het onderzoek en is bedoeld voor de georganiseerde jongeren, maar ook voor "buitenstaanders". We willen met de brochure duidelijk maken, dat er eens goed moet worden nagedacht over nevenberoepsbedrijven in de land- en tuinbouw en dat er ook wat gedaan moet worden.

1 EEN BAAN ERBIJ

Het gaat in deze brochure om alle bedrijven waar iemand naast het bedrijf moet werken, omdat er geld bijverdiend moet worden. Het schijnt, dat sommige mensen zich daar een beetje voor schamen. Onzin: het kwam altijd al veel voor, maar de laatste jaren gebeurt het steeds meer. Sommigen nemen er een nieuwe tak bij of laten mensen op hun erf kamperen. Anderen nemen een baan in de buurt. Er zijn er ook veel, die bij de loonwerker af en toe bijverdienen. Steeds meer werken vrouwen buitenshuis. Weer anderen vinden het gewoon leuk om er iets anders bij te doen.

Zo'n baan erbij is voor de een dè mogelijkheid om boer(in) of tuinder(svrouw) te worden. Voor de ander om het te blijven. Voor een derde om gewoon ook eens iets anders te doen. In ieder geval staat het heel dicht bij je. Waarschijnlijk heb je zelf ook wel buitenshuis gewerkt, doe je het nu of ga je het doen. Misschien wil je er gewoon meer van weten - dan is deze brochure voor jou geschreven!

2 EVEN WAT GEGEVENS

We hebben gezegd: een nevenberoepsbedrijf is als door man of vrouw naast het agrarisch bedrijf moet worden gewerkt.

Als de Meitellingen zeggen: "van de agrarische bedrijven is 17% nevenberoepsbedrijf" dan hebben ze:

- 1) alleen gekeken naar het bedrijfshoofd
- 2) bovendien alleen naar die bedrijfshoofden, die *meer dan de helft van hun tijd* aan iets anders dan hun bedrijf besteden
- 3) en die zèlf zeggen dat ze dat doen.

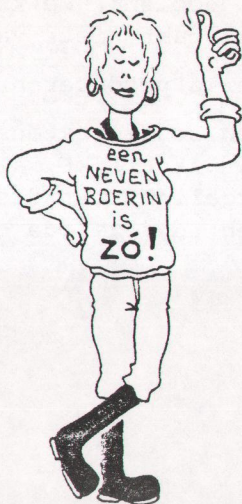
Zo is het geen wonder dat ze op "maar" 17% uitkomen.

Het bedrijfshoofd is meestal de man. Telt de vrouw dan niet mee? En als de vrouw bedrijfshoofd is, telt dan de man niet mee? Natuurlijk moeten die wel meegeteld worden. En waarom kijken ze alleen naar de arbeidstijd? Is bijvoorbeeld inkomen niet minstens zo belangrijk? Bedrijfshoofden vullen ook op de Meitellingen in dat ze hoofdberoeper zijn, als zijzelf of hun echtgeno(o)t(e) buitenshuis werken. Volgens de normen van de Meitellingen is dat ook niet verkeerd, maar het betekent wel dat

DE NEVENBEROEPER

Dertig jaar lang hebben we van dit bedrijf geleefd. Maar op een gegeven moment ging het niet meer. Ik kwam ook wat te sukkelen met mijn gezondheid, ik mocht dat zware lichamelijke werk niet meer doen. Toen hebben we er voor gekozen, dat we het bedrijf wat terug zouden brengen. Dat wil zeggen, tegenwoordig doet de loonwerker het meest. Zelf heb ik als magazijnmeester bij een fabriek hier in de buurt werk gevonden.

We vinden het wel jammer dat het zo gelopen is, maar gezien de omstandigheden zat er echt niets anders op. Het was de beste keuze. Wat me nog het meeste dwars zit, is dat er zo weinig begrip is voor mensen in onze situatie. Het lijkt wel of ze denken: je bent toch geen goede boer, als je het zover laat komen dat je erbij moet gaan werken. Maar echt, het kon niet anders.

DE BUURT

Toen ze begonnen was het best een knap bedrijf. Goed, het stak er niet met kop en schouders bovenuit, maar het was zeker levensvatbaar. Maar in de loop van de tijd hebben ze het laten versloffen, gewoon niet goed aangepakt. Ja, dat hij dat zware werk niet meer mag doen, ik weet het niet hoor. Licht het daar nou aan? Volgens mij hebben ze het gewoon niet goed aangepakt. Verkeerd beleid.

En het is misschien hard, maar zulke bedrijven moeten dus verdwijnen. Ze zijn niet meer levensvatbaar en als je eenmaal onder een bepaalde grens zit, dan kun je het verder wel vergeten. De oudste zoon wil het overnemen, maar als ik hem was zou ik daar nooit aan beginnen. Hij wil er loonwerk naast gaan doen. Dat kan een tijdje goed gaan, maar eigenlijk is dat toch niks. Zo'n bedrijf raakt alleen maar verder in het slop.

het aantal nevenberoepsbedrijven enorm wordt onderschat.

Alles bij elkaar is zo'n 35 à 40% van de bedrijven nevenberoepsbedrijf! Dat wil dus zeggen, dat op die bedrijven door man of vrouw buiten het bedrijf moet worden gewerkt.

3 NEVENBEROEPERS: ZE ZEGGEN ...

ZE ZEGGEN:

..., dat er zowat geen nevenberoepers bestaan in dit land.

Wie dat zegt, moet wel een beetje blind zijn. *Officieel* zijn het er al zeventien op elke honderd bedrijven. In werkelijkheid zijn het er veel meer.

..., dat nevenberoepers hobbyboeren zijn.

Als ze daarmee bedoelen: "ze doen het omdat ze er plezier in hebben" dan klopt dat. Maar als ze bedoelen: "ze knoeien maar wat aan" dan klopt daar niets van.

..., dat nevenberoepers niks produceren.

Nevenbedrijven zouden extensief zijn. Dat is niet waar. Dat blijkt, als je hun produktie vergelijkt met die van hoofdberoepsbedrijven in dezelfde bedrijfstak.

..., dat nevenberoepers niet investeren.

Met een klein bedrijf kun je investeringen inderdaad moeilijker opbrengen. Maar nevenberoepers weten daar vaak slimme oplossingen voor. En ze houden de ontwikkelingen in hun vak goed bij.

..., dat nevenberoepsbedrijven maar een paar jaar bestaan en dan verdwijnen.

Nevenberoepsbedrijven kunnen heel lang bestaan en ook worden opgevolgd. Dat er toch veel verloop is, komt vooral doordat ze weinig kansen krijgen.

..., dat ze zelf HOOFDberoeper zijn. Wat ben jij, lezer, eigenlijk?

4 NEVENBEROEPERS WORDEN GEDISCRIMINEERD

Nevenberoepers worden op twee manieren gediscrimineerd: op een zichtbare en op een onzichtbare manier.

Op een zichtbare manier: er zijn allerlei regelingen van kracht in de landbouw, waar je als nevenberoeper geen gebruik van mag maken. Anderen mogen het wel. Dat is discriminatie (zie ook hoofdstuk 5).

Op een onzichtbare manier: de houding tegenover nevenberoepers is vijandig. "Men" vindt dat er geen plaats voor je is. Als nevenberoeper word je van

DE NEVENBEROEPER

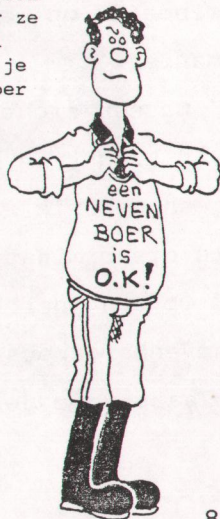
Vijftien jaar geleden heb ik het bedrijf van mijn ouders overgenomen, een klein akkerbouwbedrijf. Paul had een café hier op het dorp, vlakbij eigenlijk. Hij wilde wel op het bedrijf komen, maar daarvoor was het veel te klein. En we hadden de mogelijkheden niet om het uit te breiden. Toen dachten we: dan doen we het maar aan de kant, dan moet het bedrijf maar verkocht worden. Hadden we ook al bijna gedaan toen we opeens bedachten: waarom zouden we niet beide aandhouden?

Daar hebben we toen voor gekozen en we hebben er nooit spijt van gehad. Het leuke is, dat we nou allebei iets van onszelf hebben. We kunnen de zaken aardig op elkaar afstemmen. Het enige wat me dwars zit, is dat ze mij hier nauwelijks serieus nemen. Iedereen lijkt te denken: wat zit ze nou te hobbyen op dat bedrijfje, laat ze het wegdoen. Maar het gaat prima, volgens mij zijn ze jaloers.

DE BUURT

Vijftien jaar geleden had er nog wel toekomst gezeten in dat bedrijf. Het was niet groot, maar er waren wel mogelijkheden om er wat van te maken. Maar die kerel, die Paul, een beste vent hoor, maar dan als kroegbaas. Van akkerbouw wist hij niets. En wat moet zo'n vrouw alleen op een bedrijf, dat heeft toch geen zin. Nee ze hadden moeten kiezen: het een of het ander, maar niet beide.

En dat deden ze dus wel, beide. En eerlijk gezegd, het gaat eigenlijk best. Ze weten het allemaal heel aardig op elkaar af te stemmen. Die jongen heeft ook plezier gekregen in het boerenleven, dat kun je zien aan hem. Zijn vrouw vertelt hem hoe hij de dingen moet doen en haar ouders hebben ook nog een tijdje meegedaan. Maar ze blijven natuurlijk wel buitenstaanders, want je bent toch niet echt boer op die manier.

zo'n houding onzeker en voel je je buitenstaander. Een logisch gevolg is dan, dat er in organisaties maar weinig nevenberoepers zitten. Zelf voel je je te weinig betrokken en de anderen willen je niet hebben. Dan is er ook niemand die voor je belangen opkomt. Dat werkt dus van twee kanten en zo is de cirkel rond.

Die cirkel moet worden doorbroken. Want het is niet terecht dat nevenberoepers gediscrimineerd worden. Iedereen heeft recht op een volwaardige positie! Daarbij hoef je als nevenberoeper niet over je te laten lopen: je bent met heel veel.

Maar hoe pak je dat aan: het doorbreken van die cirkel? Daarover gaat het volgende hoofdstuk.

5 WAT ER GEBEUREN MOET

Om de situatie van nevenberoepers te verbeteren moeten er van beide kanten stappen worden gezet. Nevenberoepers moeten zelf actiever worden, hun gevoel er niet bij te horen overboord zetten, zich organiseren en hardop hun mening zeggen. Kortom, niet bang zijn er voor uit te komen, dat je neven-

beroeper bent! Maar ook van hun kant moeten de organisaties stappen zetten. In het navolgende staat wat de *jongerenorganisaties* moeten doen:

- 1 Onvoorwaardelijk erkennen, dat de situatie van nevenberoepsbedrijven verbeterd moet worden.

Als hier niet iedereen het over eens is, komt er van de rest niets terecht.

- 2 Veel meer aandacht geven aan de nevenberoepsbedrijven.

Tot nu toe is er altijd te weinig aandacht geweest. Daardoor weten we er eigenlijk ook maar weinig van.

- 3 Zich meer inspannen om de nevenberoepers te bereiken.

Nevenberoepers nemen te weinig deel in de jongerenorganisaties. Vaak zijn ze er ook geen lid van. De jongerenorganisaties moeten daarom nagaan, wat zij hieraan kunnen doen.

- 4 Gelijke rechten eisen voor nevenberoepsbedrijven.

Er zijn regelingen, waarvan nevenberoepers uitgesloten zijn. Voorbeelden zijn het Borgstellingsfonds, de Rentesubsidieregeling, bijdrageregelingen en subsidieregelingen voor maatregelen ter verbetering van de bedrijfsstructuur. Ook bij de bedrijfs-overname worden nevenberoepsbedrijven achtergesteld.

DE NEVENBEROEPER

Wij zijn begonnen met een klein bedrijf. Annelies zou blijven werken en ik zou het bedrijf doen en daarnaast zoveel mogelijk het huishouden. Op den duur wilden we dan het bedrijf uitbreiden.

Dat was tien jaar geleden. Door allerlei onverwachte zaken, zoals de melkquotering, maar ook omdat we van de bank geen lening konden krijgen nadat Annelies gestopt was met haar baan, hebben we het bedrijf niet kunnen uitbreiden. nou is Annelies er toch weer part-time bij gaan werken. Ze heeft een goede baan en vindt het heerlijk om drie dagen per week buiten de deur te zijn. Alles bij elkaar genomen bevalt het ons eigenlijk wel goed zo, dus we hebben besloten om dan ook op deze manier door te gaan.

DE BUURT

Nou ja, die twee begonnen op een bedrijfje, daar kon je eigenlijk alleen om lachen. Goed, het waren aardige mensen, dus dat hebben we maar nooit hardop gezegd, maar dat het niets zou worden stond voor ons wel vast.

Dat was dus tien jaar geleden. Ondertussen moet ik zeggen: ze doen het toch wel aardig. Financieel nebben ze het misschien nog wel beter voor elkaar dan wij, want we zitten een beetje moeilijk met ons bedrijf de laatste tijd. We hadden veel eerder al een nieuwe stal moeten neerzetten, maar dat kwam er niet van en nu kan het niet meer. Maar buitenshuis gaan werken, nee hoor, daar gaan wij niet aan beginnen, dat doe je gewoon niet. Dan ben je toch geen echte boer meer?

- 5 Onderzoeken, waarom de relatie van de neven
 beroepers met de voorlichting zo slecht is en
 zich inzetten voor verbetering van deze relatie.

Veel nevenberoepers zijn wantrouwend
tegenover de voorlichting. Ze maken er
nauwelijks gebruik van. Voorlichters
proberen te weinig om nevenberoepers te
bereiken. Daar moet wat aan gedaan worden.

Om het nog eens kort samen te vatten:

- 1 Nevenberoepers verkeren in een ondergeschoven en
 ondergewaardeerde positie.
- 2 Nevenberoepers worden gediscrimineerd.
- 3 Er zijn naar verhouding veel en steeds meer
 nevenberoepers.
- 4 De jongerenorganisaties moeten zich meer voor
 nevenberoepers inspannen.

6 MEER INFORMATIE

- * Zuidhollands Agrarisch Jongerenkontakt: Jan den Boer, Heiweg 3, 2669 LC Oud-Alblas; tel. 01849 - 2728
 - * Noordhollands Agrarisch Jongerenkontakt: Paul de Vries, postbus 801, 2280 AC Rijswijk; tel. 070 - 985503
- Voor vragen speciaal betreffende agrarische vrouwen:
- * Karin van Herwaarden, postbus 816, 3500 AV Utrecht; tel. 030 - 730830

Verder lezen:

- * "Arbeid buiten het bedrijf in de land- en tuinbouw in Noord- en Zuid-Holland". Op dit rapport is de brochure gebaseerd. Het is een gezamenlijke uitgave van het Zuid- en Noordhollands Agrarisch Jongerenkontakt, de Wetenschapswinkel en de vakgroep Algemene Agrarische Economie van de Landbouwuniversiteit. Te bestellen bij de Wetenschapswinkel, Eekmolenweg 2, Wageningen; tel. 08370 - 83908.

LB 181